

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

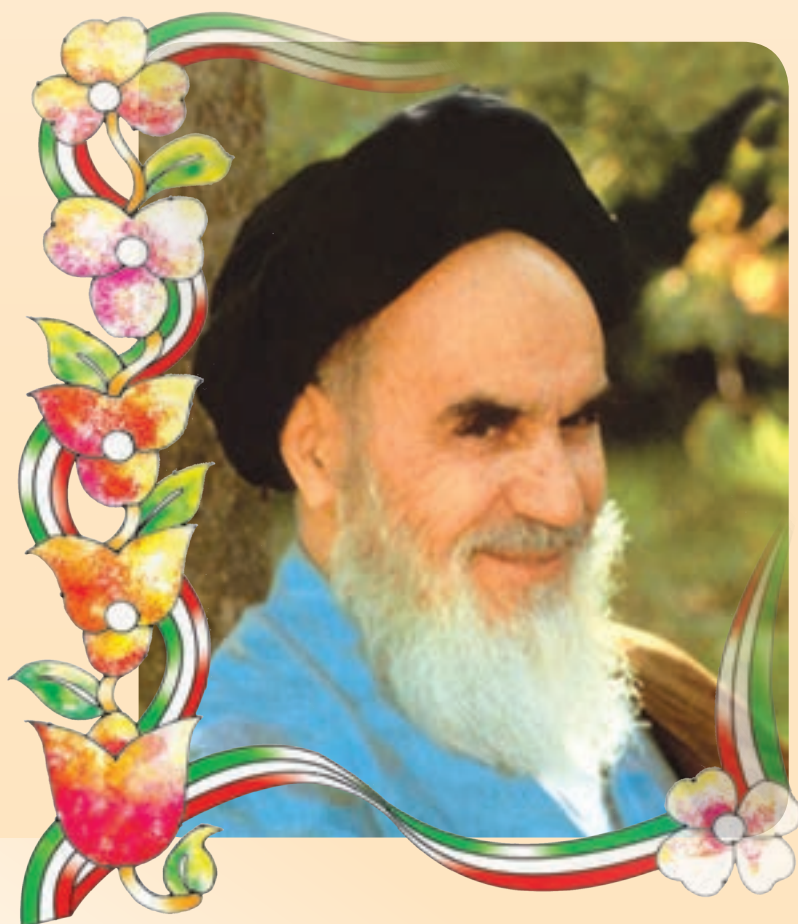
تفکر و پژوهش

ششم دبستان

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب:	تفکر و پژوهش ششم دبستان - ۳۴/۸
پدیدآورنده:	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:	دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:	محبوبه اسپیدکار، محمدمهدی اعتصامی، محمد حسنی، طیبه حمزه بیگی، میترا دانشور، علی اکبر روشندل، مهدخت صفاری نظری، فاطمه فلسفی، احمد غلامحسینی و بهمن مشفق آرانی (اعضای شورای برنامه‌ریزی) میترا دانشور، احمد غلامحسینی، طیبه حمزه بیگی، محبوبه اسپیدکار (اعضای گروه تألیف) - سیداکبر میرجعفری (ویراستار)
مدیریت آماده‌سازی هنری:	اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
شناسه افزوده آماده‌سازی:	لیدا نیک‌روش (مدیر امور فنی و چاپ) - مجید ذاکری‌یونسی (مدیر هنری) - مریم کیوان (نگارنده طراحی گرافیک)، صفحہ آرا) - محمّدحسن معماری، محمد باران دوست، بهاره جابری، بهرام ارجمندی و ایمان نکاحی (تصویرگران) - محمّدحسن معماری (طراح جلد) - فاطمه باقری مهر، زهرا رشیدی مقدم، فرشته ارجمند، سپیده ملک‌ایزدی، حمید ثابت کلاچاهی، ناهید خیام‌باشی (امور آماده‌سازی)
نشانی سازمان:	تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی) تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
ناشر:	شرکت افست: تهران - کیلومتر ۴ جاده‌ی ابعلی، پلاک ۸، تلفن: ۷۷۳۳۹۰۹۳، دورنگار: ۷۷۳۳۹۰۹۷، صندوق پستی: ۱۱۱۵۵-۴۹۷۹
چاپخانه:	شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)
سال انتشار و نوبت چاپ:	چاپ هفتم ۱۳۹۷
برای دریافت فایل pdf کتاب‌های درسی به پایگاه کتاب‌های درسی به نشانی www.chap.sch.ir و برای خرید کتاب‌های درسی به سامانه فروش و توزیع مواد آموزشی به نشانی www.irtextbook.com یا www.irtextbook.com مراجعه نمایید.	

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

امام طلبه‌ها را به تحقیق و تتبع و آداب می‌کردند. به شاگردان مجال می‌دادند تا نظر خود را بیان کنند.
اگر روزی در سر درس، کسی اشکال نمی‌کرد، امام با حالت اعتراض می‌فرمودند:
«مگر اینجا مجلس ختم است که ساکت نشسته‌اید».

سخنی بادانش آموزان

دانش آموزان عزیز: سلام

چند دقیقه ذهن خود را برای یک پرواز خیالی آزاد بگذارید. حال به درس تفکر و پژوهش و روش آن فکر کنید! فکر می‌کنید موضوع و روش درس تفکر و پژوهش چگونه است؟ کتاب تفکر و پژوهش چگونه است؟ چه تصویری پیش خود مجسم می‌کنید؟ آیا کلاس‌هایی را مجسم می‌کنید که دانش آموزان در حال گوش دادن به یک سخنرانی درباره‌ی تفکر و پژوهش و فایده‌های آن هستند؟ یا کلاسی که دانش آموزان دائم در حال انجام دادن تکالیف هستند؟ چنین تصوّراتی درباره‌ی درس «تفکر و پژوهش» بسیار دور از واقعیت است. در درس تفکر و پژوهش شما می‌آموزید به کنجکاوی‌های خود توجه کنید؛ پرسش و کاوش کنید؛ لذا در این ساعت، پرسش‌ها و روش‌هایتان برای یافتن پاسخ پرسش مهم است. درس تفکر و پژوهش از فعالیت‌هایی تشکیل شده است که به شما فرصت می‌دهد پرسشگری و کاوشگری کنید و روش‌های یادگیری خود را بررسی کنید و بهبود ببخشید. در این درس شما با فعالیت‌هایی مانند بازی، گوش دادن به داستان، تماشای فیلم و خواندن متن و... فرصت کندوکاو در نظرات خود و دیگران را خواهید داشت. داشتن کتاب فرصتی است برای ثبت خاطرات شما از شنیدن داستان‌ها، تماشای فیلم‌ها، گفت‌وگو با دوستان و آموزگار و اعضای خانواده، بحث و جدل بر سر عقیده و تمام آنچه خاطرات دوران دبستان ما و شما را می‌سازد. در این کتاب، فعالیت‌هایی برای داخل و گاه خارج از کلاس پیش‌بینی شده است تا شما یادگیری‌های خود را در طول سال تحصیلی ثبت کنید. در پایان هر فصل نیز صفحاتی با عنوان خودارزیابی قرار داده شده است تا یادگیری‌ها و نظر خود را درباره‌ی جلسات گذشته ثبت و خود را ارزیابی کنید. در تکمیل این صفحات کوشا باشید؛ زیرا کتاب علاوه بر دفتر ثبت تجربه‌ها، پوشه‌ی کار شما در طول سال تحصیلی نیز هست که آموزگارتان با بررسی آن در پایان هر فصل و نیز در پایان سال، میزان پیشرفت شما را تعیین خواهد کرد.

برای جلب نظر شما از نمادهایی در کتاب استفاده شده است.

نشانه‌ی کار فردی است.

نشانه‌ی کار در گروه است.

نشانه‌ی گفت‌وگوی جمعی در کلاس است.

نشانه‌ی برای مطالعه است که نیازی به حفظ کردن مطالب نیست.

نشانه‌ی این است که درس همراه با نمایش فیلم است.

نشانه‌ی این است که درس همراه با شنیدن داستان است.

امیدواریم از ساعت تفکر و پژوهش لذت ببرید و طعم لذت‌های خود را در کتاب بنویسید.

گروه مؤلفان

سخنی با آموزگاران کرامی

ساختن جامعه‌ای خردمحور، خردورز و خردمندپرور از آرمان‌های اصلی هر ملتی است. در راستای این آرمان مأموریت درس «تفکر و پژوهش» فراهم کردن فرصتی برای شکل‌گیری و تقویت روش و منش تفکر و تعقل دانش‌آموزان بر اساس فطرت خدادادی آنان است. این برنامه درصدد است دانش‌آموزان ظرفیت‌های فکری خود را به عنوان انسان بشناسند، معیارهای خود را بررسی و انتخاب کنند و در زندگی به کار ببرند.

تفکر و پژوهش در پایه‌ی ششم ابتدایی از یک سو بر اهداف تحقق‌یافته‌ی انواع تفکر و مهارت‌های آن در برنامه‌های درسی پنج پایه‌ی قبلی بنا شده است و از سوی دیگر به دنبال پر کردن شکاف‌های موجود و پیوند بین این مهارت‌ها و رسیدن به سطح بالاتری از صلاحیت تفکر و پژوهش است. بنابراین، بر پرورش توانایی انتخاب و تصمیم‌گیری، کاوشگری، قضاوت و ارزشیابی تمرکز دارد. این تأکید به معنای حذف سایر موارد نیست؛ بلکه در سازماندهی فعالیت‌ها نمود آنها آشکارتر است. از سوی دیگر برنامه‌ای که برای ساعت تفکر و پژوهش پایه‌ی ششم پیش‌بینی شده، خاص این ساعت نیست، بلکه رویکرد و روش این برنامه را در هر درس و ساعتی می‌توان به کار گرفت.

درس‌های این کتاب در چهار فصل سازماندهی شده است. در هر فصل تعدادی درس الزامی و انتخابی طراحی شده است. از دروس انتخابی هر فصل، یک درس با انتخاب معلم و دانش‌آموزان اجرا می‌شود. در آخر کتاب نیز صفحاتی برای طراحی دروس اختیاری توسط شما پیش‌بینی شده است. این دروس فرصتی فراهم می‌کنند تا دانش‌آموزان طی یک گفت‌وگوی گروهی، ابعاد موضوع و مسئله را از جنبه‌های مختلف بررسی کنند، از طرز تلقی خود نسبت به موضوع آگاه شوند، نظرات خود را عمیقاً و اکاوی کنند، برهان را از برهان‌نما و دلایل مربوط و نامربوط را از هم تشخیص دهند و حقیقت نظر و گفتار را بررسی کنند نه گوینده‌ی آن را.

در بخش گفت‌وگو کنید هر درس سه دسته سؤال مطرح شده که دانش‌آموز را از توصیف امور عینی به سمت تحلیل روابط و فلسفیدن سوق می‌دهد.

● سؤالات اولیه توصیف موقعیت است. در این نوع سؤالات از دانش‌آموز خواسته می‌شود آنچه را در داستان شنیده یا در فیلم، تصویر، نمایش، یک پدیده و غیره مشاهده کرده است بیان کند.

● سؤالات دسته‌ی دوم سؤالاتی است که در آن ابهامات، موقعیت‌های متضاد، روابط علت و معلولی، تغییرات، وابستگی پدیده‌ها و ... مورد سؤال قرار می‌گیرد. این دسته از سؤالات به دنبال پرورش قوه‌ی استدلال دانش‌آموزان است؛ لذا از ماهیت و چیستی و چرایی سؤال می‌کند.

● سؤالات دسته‌ی سوم یا سؤالات پایانی، یافته‌های دانش‌آموز را به موقعیت زندگی او پیوند می‌دهند. در این دسته سؤالات دانش‌آموزان با به اشتراک گذاشتن آموخته‌ها و تجربیات قبلی خود با دیگران به تثبیت، اصلاح، تعمیم آن و تولید و توسعه‌ی مفهوم کمک می‌کنند. یکی از ویژگی‌های برنامه‌ی درسی تفکر و پژوهش تأکید بر مفهوم‌سازی به جای مفهوم‌آموزی است.

سؤالات پیش‌بینی شده در هر درس ابزاری برای جهت‌دهی به گفت‌وگوها توسط معلم‌اند؛ از این‌رو، ممکن است جریان گفت‌وگو با طرح یکی دو سؤال اول به گونه‌ای پیش رود که به سؤالات بعدی نیز پاسخ داده شود؛ اما اگر چنین نشد استفاده از سؤالات بعدی به شما در دستیابی به اهداف کمک می‌کند. همچنین یادآوری می‌شود یکسان ساختن پاسخ‌ها مورد نظر برنامه نیست. لذا از ارائه‌ی پاسخ‌های یکسان، جزوه‌های پرسش و پاسخ و اجبار دانش‌آموزان به حفظ کردن مطالب پرهیز شود.

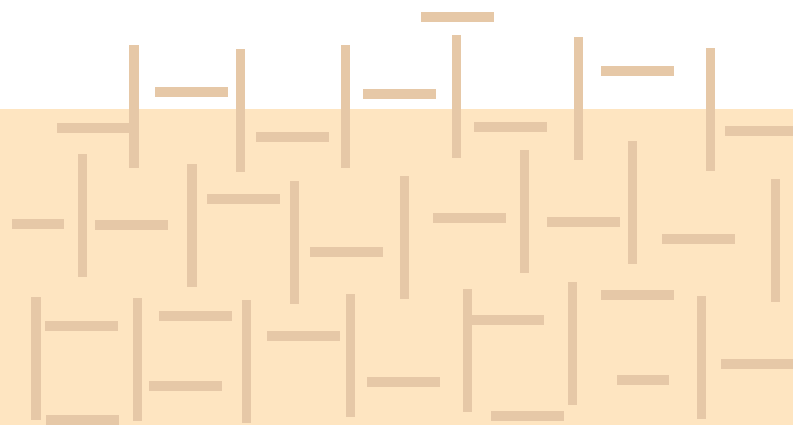
به منظور تنوع بخشی به فرصت‌های یادگیری، در درس‌ها از رسانه‌های مختلفی چون کتاب داستان، روزنامه و مجله، رادیو و تلویزیون، فیلم، وقایع پیرامونی و تجربیات دانش‌آموزان جهت شروع بحث و گفت‌وگو استفاده شده است.

اجرای دقیق فعالیت‌های این کتاب مستلزم استفاده از سایر اجزای بسته‌ی آموزشی آن (کتاب و لوح فشرده‌ی راهنمای تدریس و لوح فشرده‌ی فیلم‌های کوتاه) است. استفاده از منابع خواندنی دیگر همچون کتاب‌های داستان، کتاب‌های مرجع، روزنامه‌ها و مجلات و منابع دیداری – شنیداری چون تصاویر، فیلم‌ها و نوارهای شنیداری در صورتی که بر اساس معیارهای مندرج در فصل سوم کتاب راهنمای معلم انتخاب شده باشند، برای کاربرد در درس‌های بخش اختیاری برنامه مجاز است و استفاده از کتاب‌های کار و تمرین تفکر و پژوهش موجود در بازار کتاب در صورتی که به تأیید طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی نرسیده باشد، مجاز نیست.

تعدادی از فیلم‌های آموزشی منتخب نیز در طرح‌های آموزشی هر جلسه در فصل چهارم راهنمای معلم معرفی شده‌اند که از طریق فروشگاه انتشارات مدرسه و نمایندگان آن در استان‌ها قابل تهیه‌اند. اگر در مدرسه‌ی شما امکان نمایش فیلم وجود ندارد، می‌توانید از درس‌های دیگر بخش انتخابی به‌عنوان جایگزین استفاده نمایید.

امید است با همراهی شما همکاران گرامی، ساعت درس تفکر و پژوهش، فرصتی برای یادگیری مؤثر و پایدار ایجاد کند.

مؤلفان

۱	واژه‌های تصادفی
۳	فصل اول: انتخاب و تصمیم‌گیری
۴	دیدنی‌های سرزمین من
۷	نارنجی‌پوش امانتدار
۱۰	بوی خوش مدینه
۱۲	آقکند
۱۴	ماه بود و روباه! (انتخابی)
۱۷	مارگیر و ازدها (انتخابی)
۲۳	فصل دوم: پروژه‌ی پژوهشی
۲۴	روش گردآوری اطلاعات
۲۸	طرح پرسش پژوهشی
۳۳	مردم‌پسندها
۳۷	زیر ذره‌بین (انتخابی)
۴۲	از کجا بدانم؟ (انتخابی)
۴۷	ارائه‌ی یافته‌های پژوهش

۵۱	..... فصل سوم : نظام‌مندی
۵۲	..... لی لی حوضک
۵۴	..... پیوستگی
۵۷	..... پلنگ‌ها و گوزن‌ها
۶۱	..... یک اتفاق عجیب (انتخابی)
۶۳	..... آخر خط (انتخابی)
۶۵	..... ما کجا هستیم؟ (انتخابی)
۶۹	..... فصل چهارم : هویت و ارزش
۷۰	..... تپه‌ی کوچک
۷۳	..... میمون‌های گران‌بها
۷۵	..... شکلی دیگر
۷۸	..... خرسی که می‌خواست خرس باقی بماند (انتخابی)
۸۱	..... پرواز کن! پرواز! (انتخابی)
۸۳	..... من عاقبت از این پل خواهم گذشت (انتخابی)
۸۵	..... کیمیاگر (انتخابی)